

ПРОБЛЕМИ НА ЗАЕТОСТТА И БЕЗРАБОТИЦАТА В ДЪРЖАВИТЕ ОТ ИКОНОМИЧЕСКАТА И ВАЛУТНА ОБЩНОСТ НА ЦЕНТРАЛНА АФРИКА

Борислава Гълъбова

Университет за национално и световно стопанство, 1700 София, borislava_galabova@abv.bg

РЕЗЮМЕ. По пътя на своето социално-икономическо развитие държавите от Икономическата и валутна общност на Централна Африка (СЕМАС) срещат множество различни предизвикателства. Трудностите, които следва да преодолеят във връзка с наболелите въпроси на трудовия пазар, са именно такива предизвикателства. Настоящият доклад има за задача да представи някои характеристики и особености на пазара на труда в държавите от СЕМАС. От своя страна, очертаването на параметрите на безработицата и заетостта позволява открояване на перспективите за развитие в бъдещ план.

PROBLEMS OF EMPLOYMENT AND UNEMPLOYMENT IN THE COUNTRIES FROM ECONOMIC AND MONETARY COMMUNITY OF CENTRAL AFRICA

Borislava Galabova

University of National and World Economy, 1700 Sofia, borislava_galabova@abv.bg

ABSTRACT. On the way of their social and economic development the countries from Economic and Monetary Community of Central Africa face a lot of different challenges. Such are some difficulties that they have to overcome on the labour market. The aim of the present report is to represent some characteristics and special features of the labour market in the countries from CEMAC. Describing the parameters of unemployment and employment gives the opportunity to define some perspectives for future development.

Въведение

Държавите от Икономическата и валутна общност на Централна Африка (СЕМАС)¹ се отличават с относително изоставане спрямо средното световно ниво по ключови социално-икономически параметри. Те се характеризират с голям дял на населението, живеещо под линията на бедността, висока обща и детска смъртност, ниска средна продължителност на живота, ниско общо равнище на грамотност, както и незадоволителна степен на развитие на системите за общественно образование и здравеопазване.² Понастоящем, на площ от 3 020 хил.кв.км., в зоната на СЕМАС живеят общо 44,1 млн. д.

¹Икономическата и валутна общност на Централна Африка (Communité Economique et Monétaire de l'Afrique Centrale, с официален акроним СЕМАС) обединява географски и икономически шест развиващи се страни от централноафриканския регион – Камерун, Централноафриканска република, Чад, Екваториална Гвинея, Габон и Р Конго.

²Вж.Програма развитие ООН (ПРООН). 2007. Доклад о развитии человека 2007/2008. Борьба с изменениями климата: человеческая солидарность в разделенном мире. Москва, Издательство „Вес мир“, с.232, 264, 280.

Някои характеристики и особености на трудовия пазар в държавите от СЕМАС

Пазарът на труда играе значима роля в процеса по формиране и укрепване основите на пазарната икономика в региона на Централна Африка.³ Именно трудовият фактор предопределя ефективността на всяка една икономическа дейност и следователно се явява детерминанта от ключово значение. На тази логическа основа, множество разнородни по своя характер параметри оказват влияние в една или друга посока върху динамиката на предлагането и търсенето на работна сила. Като най-съществени сред тях могат да бъдат посочени както някои фактори от социално-икономическо естество, така и политическите, културно-религиозни и демографски особености, присъщи за тези страни. Създаването, формирането и цялостното функциониране на пазара на труда в африкански контекст се предопределят и са в зависимост от състоянието и степента на развитие на националното стопанството на изследваните държави. На този фон би следвало да бъде направен обстоен преглед и анализ на някои важни количествени и качествени характеристики на регионалния трудов пазар.

³По-подробно проблематиката за пазара на труда, безработицата и заетостта в региона се разглежда в Колектив авторов. 2010. Экономика Африки в условиях рыночных преобразований. Москва, Институт Африки РАН, 308 с.

На първо място, настоящото актуално състояние на пазара на труда се характеризира най-общо със сериозен дисбаланс между бързо нарастващия дял на населението в трудоспособна възраст и създаването на нови работни места. По тази причина, като негова особеност се отличава многократното превишаване на търсенето над предлагането. Това своеобразно „неравновесие“ е обективно обусловено от традиционно високия темп на естествен прираст в зоната на СЕМАС, възлизащ средно на 2,8%-3% през последното десетилетие. Така очертаната кризисна тенденция се задълбочава както от съществуващия „демографски взрив“, така и от високия относителен дял на заетите в сектора на земеделието, непълната заетост, разрастващата се „скрита“ икономика⁴, високата безработица, интензивните урбанизационни процеси, преобладаващия дял на „работещите бедни“⁵. Следва да се спомене, че в отделни централноафрикански райони 40% от икономически активното население е безработно, като делът на безработните младежи варира сериозно в широки граници – средно 60-80% от всички безработни лица.⁶ Именно разпространението на безработицата сред младежите и същевременно заетостта им предимно в „сивия“ сектор на икономиката са сред най-големите препятствия по пътя на икономическото, а в частност, и човешко развитие в рамките на СЕМАС. Причината за тази съществуваща закономерност се корени във факта, че именно делът на населението в млада възрастова група е най-голям и същевременно, то е най-силно засегнато от явленията безработица, бедност и социално изключване. С оглед изясняване на някои важни особености на проявлението на безработицата и характера на заетостта в изследваните шест страни следва да се уточни, че между 1/3 и 2/3 от населението в СЕМАС се намира под определената линия на бедността. От своя страна 93% от живеещите в крайна нищета, или на практика под екзистенциалния минимум, намират работно място единствено в сферата на „скритата“ икономика.⁷

Значимостта на трудовите ресурси за социално-икономическото развитие на страните от Централна Африка предполага изясняване на някои демографски аспекти и измерения на засегнатия въпрос. Производителността на труда и в частност заетостта се явяват ключови пред-

---

⁴Под „скрита“ икономика следва да се разбира: „неформалната, нелегалната (черната) и недеklarираната (сивата) икономика, в които стопанската дейност не се регистрира от легитимните държавни органи“. Цит. по: Колектив. 2011. Динамика на скритата икономика в България по време на криза. София, Център за изследване на демокрацията, с. 14.

⁵Понятието „работещи бедни“ („working poor“) е въведено в употреба на 87-мата сесия на Международната конференция на труда (МКТ), проведена през 1999г. Същото се използва широко с изследователска и практическа цел за обозначаване на лица, които имат работа през по-голямата част от календарната година, но живеят в бедност по причина ниско заплащане на техния труд. По оценки на Международната организация на труда (МОТ) в СЕМАС от 46 до 62 % от заетото население могат да бъдат качествени като „работещи бедни“.

⁶International Labour Office. 2003. Decent Work for Africa's Development. Geneva, p.8-9.

⁷Вж. Njoda, M., A. Eyea. 2011. Commerce international et emploi informel en zone CEMAC. Dans: *Journal statistique africain*, N13, p.55.

поставки за постигане на висок, ускорен икономически растеж, а оттам и за подобряване на жизнения стандарт, което от своя страна е важна крачка към прогрес в човешкото развитие. На този фон сериозният демографски ръст влошава перспективите пред трудовия пазар в страните от СЕМАС. Високата безработица, и в резултат ниските или липсващи доходи на големи групи от населението, повишава риска от задълбочаване на неблагоприятните социални явления в държавите, като представлява сериозна заплаха за политическата стабилност и обществения ред. Представените няколко аргумента позволяват да се направи заключение, че проблемите на заетостта и безработицата в региона са сложни и комплексни. По тази причина следва да бъде поставен акцент върху намиране на своевременно им адекватно решение, тъй като тяхното последващо задълбочаване ще доведе до допълнително изостряне на социалното напрежение и негативните последици от разпространението на бедността, безработицата и социалното неравенство.

Разглеждан сам по себе си „демографският взрив“ има нееднозначно въздействие върху развитието. От една страна, изобилната работна сила е благоприятна предпоставка - основа за индустриализация и напредък на промишлеността. От друга, особено в контекста на икономическа изостаналост, „взривът“ довежда до възникване и усложняване на редица ключови въпроси, свързани с осигуряването на заетост за бързо нарастващото население, създаването на нови работни места и укрепване основите на продоволствената стабилност. В тази връзка възрастовата структура следва да бъде водеща при определянето на бъдещите политики на национално и общностно равнище. Заедно с това следва да се спомене, че преобладаващата част от населението на държавите от СЕМАС е в млада възраст, като приблизително 40% попадат в границите от 0 до 15-годишна възраст⁸, 20% са на възраст от 15 до 25г., 35% - от 25-64г., а едва 5% - над 65 години. Високият темп на естествен прираст предизвиква и нарастване дела на трудоспособното население, което от своя страна допълнително влошава актуалното кризисно състояние на трудовия пазар.

В ретроспективен план, през периода 1980-2000г. числеността на работната сила в рамките на СЕМАС силно нараства - средно с 2,6% на годишна база. Въпреки отчетеното намаление с 0,4% през следващите десет години (2000-2010), по този показател държавите продължават да заемат челни позиции в световен мащаб.⁹ Въз основа на оценки на Международната организация на труда (МОТ) за тридесет годишен период (1965-1995), общата численост на населението в трудоспособна възраст /15-64 г./ се е удвоила. По прогнозни данни на организацията до 2025 г., то ще се увеличи още почти два пъти, което очертава и бъдещите перспективи за развитие

---

⁸За сравнение същият показател за развиващите се страни от Източна и Южна Азия възлиза съответно на 26% и 35%, а за Латинска Америка – 31%.

⁹По данни от International Labour Office. 2003. Decent Work for Africa's Development. Geneva, p.7.

на трудовия пазар в изследваните държави.¹⁰ За сравнение, за същия период се очаква да бъдат създадени едва 5-10% нови работни места, по-голямата част от които в неформалния сектор на икономиката или в селскостопанския такъв.¹¹ Гореописаната ситуация на пазара на труда, при която търсенето на работна сила е силно ограничено и е в пъти по-малко от предлагането, показва сериозни диспропорции в развитието на националното стопанство. Задълбочаването на тази неблагоприятна тенденция е показателно за съществуване на явен дефицит на възможности. Потенциалът за реално обезпечаване с необходимото продоволствие, заетост и доходи, здравни грижи и образователни услуги за населението е относително ограничен. В тази връзка, като важен количествен показател, определящо влияние има възпроизводството на населението. В рамките на СЕМАС то значително надвишава съществуващите и потенциални вероятности за ефективното включване на наличната работна сила в обществената трудова дейност. Именно този процес създава обективна опасност значителният човешки и трудов потенциал, като ключов ресурс за постигане на социално-икономически напредък, да остане неоползотворен.

За параметрите на заетостта и безработицата в държавите от СЕМАС

Въпреки постигнатия през 2013г. икономически растеж от 3,2% в зоната на СЕМАС, безработицата остава на високи нива. В зависимост от определени вътрешни (ендогенни) и външни (екзогенни) фактори, нейното равнище се движи в широки рамки във всяка отделна страна. Например, през 2012г. в Камерун е отчетена 6% безработица, в Габон - 16%, а в Екваториална Гвинея - 30%. Въпреки очевидните сериозни разлики в измерените равнища, липсата на заетост се явява сериозна трудност пред всички страни от зоната. С оглед обективността на настоящия анализ следва да се уточни, че преобладаващата част от населението на държавите от СЕМАС е заето в първичния стопански сектор (земеделие и минно-добивно дело). Съобразно културно-религиозните особености на страните, жените или не са заети, или работят в сектора на земеделието и домашното стопанство. Характерна особеност, присъща за тези развиващи се страни е относително слабото им участие в обществено-трудова дейност, в сравнение с мъжете. Друга специфика, непосредствено произтичаща от ниската степен на развитие на системата на общественото здравеопазване, е влошеният здравен профил на трудоспособното население. Работната сила е с нисък общ здравен статус, което предполага по-високи разходи за здравни грижи, ограничения и/или загуба на трудоспособността. Тук следва да се спомене, че са налице значителни несъответствия и в образователната система, които влияят непряко върху качествения профил на работната сила. Поради общоприетите, исторически наложени

¹⁰По данни от Международен банк реконструкции и развития (МБРР). 1995. Трудовыe ресурсы и глобализация экономики. Вашингтон, с.10.

¹¹International Labour Office. 2003. Decent Work for Africa's Development. Geneva, p.9.

стереотипи, религиозни вярвания и традиции, включването на жените в образователната система е силно затруднено и до известна степен възпрепятствано, което резултира в значими различия в завършената образователна степен и професионалната квалификация на двата пола. Това е и обективната причина, поради която излизането на жените на пазара на труда и намирането на подходящо работно място също се оказват труден и дълъг процес, срещаш множество ограничения.

По отношение на разпределението по възраст, участието на младежи (15-24г.) в обществена трудова дейност е на традиционно високо равнище в сравнение с други световни региони. При все това следва да се изясни, че те намират работно място предимно в селското стопанство или в сенчестия сектор на икономиката.¹² От друга страна, безработицата сред лицата на възраст до 25г. в зоната на СЕМАС е рекордна и възлиза на 50%. Внимание заслужава и фактът, че приблизително 40% от населението на възраст от 18 до 35г. е заето в дейности, попадащи отвъд рамките на така наречената официална (законна и отчетена) икономика. По отношение участието в работната сила на лицата над 60-годишна възраст се забелязва относително увеличение на равнището на този показател. Това нарастване може се обясни както с прогресивното, макар и бавно, нарастване на средната продължителност на живота, така и с ниския жизнен стандарт и слаборазвитостта на социално-осигурителните системи. В региона на Централна Африка приблизително 50% от населението над 64 годишна възраст (т.е. над трудоспособна такава) е заето, преимуществено в сектора на земеделието.¹³ От своя страна, детският труд също е сериозно застъпен - 29% от децата от 5 до 14 г. упражняват трудова дейност.¹⁴ Наложилата се практика за използване на детски труд е разпространена предимно в неформалния сектор на икономиката, в семейните ферми от дребностоков тип и в малките по размер предприятия. За ограничаването ѝ следва да се приложат редица сериозни практически мерки, сред които осигуряване на по-лесен достъп до училищно образование и увеличение доходите на населението чрез създаване на заетост и нови работни места. В тази връзка е необходимо да бъдат провеждани адекватни политики с цел промяната на обществената нагласа за прилагане на детски труд, както и създаване на съответните регулации за същия. От друга страна, преобладаващият дял (60-75%) от населението в страните от СЕМАС живее в селските райони, като в резултат и дялът на заетите в селскостопанския сектор е значителен. Трудът в дребностокови семейни ферми по експертни оценки представлява 60-75% от общия обем на трудовата дейност в региона, като по този начин се явява най-основният източник на средства за препитание на

¹²Вж. Международная организация труда (МОТ). 2006. Изменение моделей и структур в сфере труда. Женева, с.48.

¹³По данни от Международная организация труда (МОТ). 2006. Изменение моделей и структур в сфере труда. Женева, с.28. За сравнение, в развитите държави едва 10% от населението над 64г. работи.

¹⁴По данни от Международная организация труда (МОТ). 2003. Труд как средство борьбы с нищетой. Женева, с.27.

селското население. Въпреки отчетения прогрес по отношение на развитието на структурата на заетостта, ролята на земеделието остава все така съществена. По прогнозни данни в следващото десетилетие то ще запази ключовите си позиции. Именно разпространението на традиционните земеделски дейности в стопанствата на страните предопределя широкия обхват на непълната заетост, нерационалното и неефективно използване на големия потенциал на работната сила. Различни фактори, в това число сезонност, ниска производителност, пречки от социално-институционален характер, пряко въздействащи върху състоянието на селското стопанство, оказват косвено влияние върху заетостта. Големият дефицит на финансов капитал, заедно с ниската техническа и технологична осигуреност и производителност на труда, редом със значителните инфраструктурни слабости на всички равнища и институционалната нестабилност съхраняват традиционните подходи в сектора на земеделието. По този начин те се превръщат в сериозно препятствие и значимо ограничение за по-рационално и ефективно използване на големия, неоползотворен до настоящия момент, капацитет на работната сила. Не е неочаквано, че към 2008г. броят на непълно заетите в африканските селски райони¹⁵ се е увеличил съществено - на 203 млн. д., или 70% от икономически активното население.¹⁶ Точно поради невъзможността селското стопанство да осигури достатъчно работни места за постоянно растящото население е налице тенденция за засилена вътрешна миграция от селските райони към големите градски центрове. Тази миграция има нееднозначно въздействие върху заетостта, производителността на труда и жизненото равнище на населението. Миграцията на работна сила допринася за изострянето на проблема с бедността, разпространението на глад и недохранване, нисък жизнен стандарт в селата. От друга страна, миграцията към градовете (предимно на мъже в млада възраст) предизвиква остър дефицит на работна ръка, необходима в традиционното конвенционално земеделие. На този фон прилагането на детски труд и „феминизацията“ на селскостопанската дейност са съвсем обективно протичащи процеси. Разглеждано в своята цялост, „преместването“ на работната сила към големите градски центрове води до множество неблагоприятни социално-икономически последици и отрицателни ефекти. По експертни оценки от 1/3 до 2/3 от бързо растящото градско население живее в неприемливи санитарно-хигиенни условия и по тази причина е изложено на висок здравен риск. Голяма част от живеещите в градовете е без достъп до водоснабдяване, канализация, електричество и няма постоянно жилище. Така се оказва, че интензивните урбанизационни процеси не подобряват настоящата ситуация, а я влошават. Въз основа на създалата се ситуация, миграцията преобразува „скритата“ безработица¹⁷ в селските райони в безработица и непълна заетост в градските. При все това, излишъкът на

¹⁵В това число и в региона на Централна Африка.

¹⁶ По данни от United Nation Economic Commission for Africa (ECA) and Africa's Development. 1983-2008. A Preliminary Perspective Study. ECA. Adis Ababa, p.24.

¹⁷ Според Ръдърфорд, Д. 1997. Английско-български учебен речник по икономика. София, ИК „Прозорец“: „скрита“ безработица („hidden unemployment“) представлява недостатъчна заетост на фактора на труда.

работна сила в градовете се предопределя както от силната интензивност на миграционните процеси, така и от потенциала на търсенето на такава във вторичния стопански сектор. Спецификите на промишлената дейност налагат изисквания за по-висок образователен ценз, професионална квалификация и техническа грамотност на работната сила. На този фон ниско квалифицираните кадри се оказват неконкурентоспособни, като поради посочените причини не съумяват да намерят работно място и постепенно се превръщат в трайно безработни, или на практика обезсърчени (безработни). Изхождайки от прогнозните данни, че до 2015г. градското население в зоната на СЕМАС ще нарасне до 51,6%, сериозното изостряне в бъдещ план на проблемите на заетостта и безработицата както в градските, така и в селските райони ще бъде неоспорим факт. От друг аспект, съгласно експертни оценки, трудопоглъщателната способност на вторичния стопански сектор в Централна Африка не надвишава 10% от икономически активното население. Приведените актуални данни очертават недостатъчния капацитет на промишлените предприятия да осигурят достатъчно работни места за бързо нарастващото градско население. За това свидетелства фактът, че през 2013г. 21% от активното население в градовете не е заето. Друга съществена слабост в тази посока се оказва липсата на ефективно функциониращи трудови борси. Където такива все пак съществуват, не обхващат преобладаващата част от безработните лица, особено в селските райони.

Както стана ясно, като основен проблем за държавите от СЕМАС, който следва своевременно да намери адекватно решение се очертава високата безработица сред младежите. Именно младежката безработица се оказва сред най-големите заплахи и пречки за ефективното функциониране на трудовия пазар. Това показват данните, че приблизително 80% от всички безработни в градовете попадат в групата на младежите, като повсеместно делът на безработните жени значително надвишава този на безработните мъже.¹⁸ Отчетената младежка безработица произтича от спецификите на демографската структура на държавите, изразяващи се в сериозен превес на населението в младежка възраст. Внимание заслужава и фактът, че безработицата в региона на СЕМАС е явление, което е силно разпространено както сред младежите с начално образование, така и сред високо образованите. В отличие от повечето развиващи се азиатски и латиноамерикански страни, в централноафриканските държави безработицата засяга предимно населението в по-млади възрастови групи. С оглед обективността на анализа следва да се поясни още, че наблюдаваната тенденция се предопределя от някои сериозни диспропорции в системата на образованието, изразяващи се в несъответствието между подготвяните кадри и реалните потребности на националните стопанства. В резултат голяма част от високо квалифицираните кадри, които не намират подходящо работно място имигрират в икономически по-напредналите европейски страни. Строго погледнато се правят големи държавни разходи за професионална подготовка на специалисти с висше техническо, икономическо и медицинско образование, като

¹⁸International Labour Office. 2003. Decent Work for Africa's Development. Geneva, p.8-9.

в последствие техните знания и умения не успяват да намерят практическо приложение в рамките на националното стопанство. Друг парадоксален пример за неефективност на образователната система, проявяващ се в последствие като остър проблем на трудовия пазар, може да бъде илюстриран чрез наличния дефицит на кадри в селското стопанство. Като ярък пример в тази посока би следвало да се приведе съществуващият недостиг в държавите от СЕМАС на агроспециалисти с добра професионална подготовка. Безспорно, ако образователната система подготвяше повече експерти за агросектора, техните знания и практически умения биха допринесли за по-ефективното развитие на земеделието, където все още съществува неоползотворен потенциал.

Важен аспект на въпросите за заетостта и безработицата в региона на СЕМАС може да бъде представен посредством анализ на широкото разпространение на „скритата“ икономика. В условия на нарастваща безработица именно „сивият“ сектор се оказва единствена алтернатива за заетост и осигуряване на доходи. „Сивата“ икономика в африкански условия обаче не може да бъде разглеждана едностранчиво, тъй като нейното съществуване влияе разнопосочно. Работейки в този сектор, значителна част от населението си осигурява доход за покриване на основните материални потребности. От своя страна, сериозният дял на „работещи бедни“ в зоната на СЕМАС разкрива съществуващите значими деформации на трудовия пазар. Също така, настоящото състояние на пазара на труда подчертава неефективността на прилаганите мерки по проблемите на безработицата, заетостта, но и във връзка с ограничаване на бедността. Безработицата и „сивата“ икономика се оказват тясно взаимосвързани, предполагащи се и произтичащи една от друга.

Заклучение

Ограничаването мащаба на вътрешната миграция и смекчаването на негативните последици от функционирането на „сивия“ сектор налагат прилагане на адекватни политики, мерки и стимули за развитие на предприемаческа дейност, особено в селските земеделски райони, където безработицата е на много високи нива, а бедността и недохранването са силно разпространен феномен. Същевременно и не с по-малко значение, изграждането на ефективни национални системи за социална защита в региона на Централна Африка е необходимо условие за

прогрес и успешно прилагане на политиките, насочени към постигане на развитие в икономически и социален план.

Литература

- Колектив. 2011. Динамика на скритата икономика в България по време на криза. София, Център за изследване на демокрацията, 106 с.
- Ръдърфорд, Д. 1997. Английско-български учебен речник по икономика. София, ИК „Прозорец“.
- Химирски, Е. 1999. Икономика на развитието. София, УИ „Стопанство“, 235 с.
- Коллектив авторов. 2010. Экономика Африки в условиях рыночных преобразований. Москва, Институт Африки РАН, 308 с.
- Международный банк реконструкции и развития (МБРР). 1995. Трудовые ресурсы и глобализация экономики. Вашингтон, 174 с.
- Международная организация труда (МОТ). 2006. Изменение моделей и структур в сфере труда. Женева, 101 с.
- Международная организация труда (МОТ). 2003. Труд как средство борьбы с нищетой. Женева, 131 с.
- Программа развития ООН (ПРООН). 2007. Доклад о развитии человека 2007/2008. Борьба с изменениями климата: человеческая солидарность в разделенном мире. Москва, Издательство „Вес мир“, 384 с.
- International Labour Office. 2003. Decent Work for Africa's Development. Geneva, 54 p.
- Institut National de la Statistique. 2010. Annuaire Statistique du Cameroun 2010. Chapitre 26 :Le Cameroun dans la zone CEMAC.
- Njoda, M., A. Eyea. 2011. Commerce international et emploi informel en zone CEMAC. Dans: *Journal statistique africain*, N13, 50-81.
- United Nation Economic Commission for Africa (ECA) and Africa's Development 1983-2008. A Preliminary Perspective Study, ECA, Adis Ababa.
- www.cemac.int
- <http://antoine-ntsimi.blogspot.com/archive/2012/05/10/antoine-ntsimi-la-cemac-et-la-lutte-contre-le-chomage.html>
- <http://www.financialafrik.com/2013/07/23/la-beac-revoit-a-la-baisse-la-croissance-economique-des-etats-membres-de-la-zone-cemac-pour-2013/>

Статията е препоръчана за публикуване от Редакционен съвет.